O‘zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta’limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA’LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL 4-SON

www.journal.namspi.uz

Bosh muharrir: *Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov*
Mas'ul muharrir: *Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov*
Mas'ul muharrir o'rinbosari: *Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedogogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev*

T A H R I R H A Y ' A T I

Aniq va tabiiy fanlar: *k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.*
Texnika fanlari: *t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.*
Ijtimoiy-gumanitar fanlar: *s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d, prof. A.Rasulov. f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.*
Pedagogika fanlari: *p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.*
Filologiya fanlari: *fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD.,dots. P.Lutfullayev, PhD., dots. M.Yakubbayev.*

Texnik muharrir: R.Tursunov
Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.
Pochta indeksi: 160136, ***Faks:*** (0369) 227-27-21,
Email: Info@namspi.uz
Nashr sanasi: 30.08.2026

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi ***Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi*** *asosida chop etiladi. Jurnal* ***Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha*** *falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.*

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI 2026

INKLYUZIV TA'LIM TIZIMIDA JISMONIY TARBIYA VA OMMAVIY SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH ISHLARINI SAMARALI BOSHQARISH

Gafforov Sanjar Xabibullayevich -
Ijtimoiy fanlar va jismoniy madaniyat kafedrasi dotsent v.b.

Annotatsiya.*Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim tizimida jismoniy tarbiya mashg'ulotlari hamda ommaviy sport-sog'lomlashtirish ishlarini samarali tashkil etish va boshqarishning nazariy, pedagogik va tashkiliy asoslari yoritilgan. Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilarni jismoniy tarbiya va sport faoliyatiga keng jalb etish, ularning jismoniy imkoniyatlarini rivojlantirish, sog'lom turmush tarziga bo'lgan munosabatini shakllantirish hamda ijtimoiy moslashuvini ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, inklyuziv sport muhitini yaratish, jismoniy tarbiya jarayonini individuallashtirish, pedagogik boshqaruvni takomillashtirish, zamonaviy metodlardan foydalanish va ta'lim muassasalarida ommaviy sport-sog'lomlashtirish tadbirlarini samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *inklyuziv ta'lim, jismoniy tarbiya, ommaviy sport, sog'lomlashtirish, samarali boshqaruv, alohida ta'lim ehtiyojlari, adaptiv jismoniy tarbiya, pedagogik yondashuv, ijtimoiy moslashuv, sog'lom turmush tarzi.*

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ФИЗИЧЕСКИМ ВОСПИТАНИЕМ И МАССОВЫМИ ФИЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫМИ МЕРОПРИЯТИЯМИ В СИСТЕМЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. *В статье изложены теоретические, педагогические и организационные основы эффективного построения и управления процессом физического воспитания, а также массовыми физкультурно-оздоровительными мероприятиями в системе инклюзивного образования. Особое внимание уделяется вовлечению обучающихся с особыми образовательными потребностями в занятия физической культурой и спортом, развитию их физических возможностей, формированию позитивного отношения к здоровому образу жизни и содействию их социальной адаптации. Кроме того, в статье представлены научно-практические рекомендации по созданию инклюзивной спортивной среды, индивидуализации процесса физического воспитания, совершенствованию педагогического управления, применению современных методов и эффективной организации массовых физкультурно-оздоровительных инициатив в образовательных учреждениях.*

Ключевые слова: *инклюзивное образование, физическое воспитание, массовый спорт, укрепление здоровья, эффективное управление, особые образовательные потребности, адаптивная физическая культура, педагогический подход, социальная адаптация, здоровый образ жизни.*

EFFECTIVE MANAGEMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND MASS SPORTS-HEALTH PROMOTION ACTIVITIES WITHIN THE INCLUSIVE EDUCATION SYSTEM

Abstract. *This article outlines the theoretical, pedagogical, and organizational foundations for the effective organization and management of physical education classes and mass sports-health promotion activities within the inclusive education system. Particular attention is given to the broad engagement of students with special educational needs in physical education and sports, the development of their physical capabilities, the cultivation of a positive attitude toward a healthy lifestyle, and the facilitation of their social adaptation. Furthermore, the article presents scientific and practical recommendations for creating an inclusive sports environment, individualizing the physical education process, enhancing pedagogical management, utilizing modern methods, and effectively organizing mass sports-health promotion initiatives within educational institutions.*

Keywords: *inclusive education, physical education, mass sports, health promotion, effective management, special educational needs, adaptive physical education, pedagogical approach, social adaptation, healthy lifestyle.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon ta’lim tizimida inson manfaatlari, uning huquq va erkinliklarini ta’minlash, har bir shaxsning individual imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta’limni rivojlantirish orqali barcha bolalar uchun teng ta’lim olish imkoniyatlarini yaratish, ularning jismoniy, aqliy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash zamonaviy ta’lim siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Inklyuziv ta’lim faqatgina alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan bolalarni umumiy ta’lim muassasalariga jalb etish bilan cheklanmaydi. U har bir o‘quvchining shaxsiy xususiyatlari, qobiliyati, qiziqishi va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, jismoniy tarbiya va ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlari inklyuziv ta’limning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi. Jismoniy tarbiya inson salomatligini mustahkamlash, organizmning funksional imkoniyatlarini rivojlantirish, harakat faolligini oshirish va irodaviy sifatlarni shakllantirishda muhim vositadir. Ayniqsa,

alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan o'quvchilar uchun jismoniy tarbiya mashg'ulotlari nafaqat sog'lomlashtiruvchi, balki ijtimoiy-psixologik va tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda o'ziga ishonch, mustaqillik, jamoada ishlash, o'zaro hurmat va hamkorlik ko'nikmalari shakllanadi.

Shu sababli inklyuziv ta'lim tizimida jismoniy tarbiya va ommaviy sport-sog'lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

METODOLOGIYA

Inklyuziv ta'lim tizimida jismoniy tarbiya barcha o'quvchilarning jismoniy imkoniyatlari, salomatlik holati va individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda tashkil etiladigan pedagogik jarayondir. Uning asosiy maqsadi o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, harakat faolligini oshirish, sog'lom turmush tarziga oid bilim va ko'nikmalarni shakllantirish hamda ularning jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga sharoit yaratishdan iborat.

An'anaviy jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida ko'pincha barcha o'quvchilarga bir xil talab va me'yorlar qo'llaniladi. Inklyuziv ta'lim sharoitida esa bunday yondashuv yetarli samara bermasligi mumkin. Chunki o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligi, harakat imkoniyatlari, sog'lig'i va psixologik xususiyatlari bir-biridan farq qiladi. Shu bois mashg'ulotlar mazmunini individuallashtirish, jismoniy yuklamalarni moslashtirish va har bir o'quvchining imkoniyatiga muvofiq pedagogik sharoit yaratish talab etiladi.

Inklyuziv jismoniy tarbiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. O'quvchilarning jismoniy salomatligini mustahkamlash va organizmning funksional imkoniyatlarini rivojlantirish.
2. Harakat ko'nikmalari va jismoniy sifatlarni individual imkoniyatlarga muvofiq shakllantirish.
3. Jismoniy faollik va sport mashg'ulotlariga nisbatan ijobiy munosabatni rivojlantirish.

4. O‘quvchilarda o‘ziga ishonch, mustaqillik va irodaviy sifatlarni tarbiyalash.

5. Jamoaviy faoliyat, o‘zaro yordam va hamkorlik ko‘nikmalarini shakllantirish.

6. Alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bo‘lgan o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuviga ko‘maklashish.

7. Sog‘lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish.

Mazkur vazifalarni amalga oshirishda jismoniy tarbiya o‘qituvchisining kasbiy kompetensiyasi, metodik tayyorgarligi va individual yondashuvni qo‘llay olish qobiliyati muhim ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

Ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlari ta’lim muassasalarida o‘quvchilarning jismoniy faolligini oshirish, bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish va sportga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirishga qaratilgan tizimli faoliyat hisoblanadi.

Inklyuziv ta’lim muassasalarida bunday tadbirlarni tashkil etishda barcha o‘quvchilarning ishtirok etishi uchun teng imkoniyatlar yaratish asosiy tamoyil bo‘lishi kerak. Sport tadbirlari o‘quvchilarning imkoniyatlariga moslashtirilishi, ularda raqobatdan ko‘ra hamkorlik, o‘zaro qo‘llab-quvvatlash va faol ishtirok etish ustuvor bo‘lishi lozim.

Ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlarining samarali shakllariga quyidagilar kiradi:

- ommaviy ertalabki badantarbiya mashg‘ulotlari;
- sog‘lomlashtiruvchi yurish va sayrlar;
- moslashtirilgan sport musobaqalari;
- harakatli o‘yinlar va estafetalar;
- sport bayramlari va sog‘lomlashtirish haftaliklari;
- jismoniy faollik kunlari;
- oilaviy sport tadbirlari;
- milliy sport o‘yinlari;

- adaptiv sport mashg‘ulotlari;
- sog‘lom turmush tarzi bo‘yicha ma’rifiy uchrashuvlar.

Bunday tadbirlarni tashkil etishda o‘quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish, sport jihozlaridan xavfsiz foydalanish va mashg‘ulotlarning qulay muhitda o‘tishini ta’minlash zarur.

Masalan, harakatlanish imkoniyati cheklangan o‘quvchilar uchun moslashtirilgan harakatli o‘yinlar, muvozanatni rivojlantiruvchi mashqlar va imkoniyatga mos sport faoliyati tashkil etilishi mumkin. Eshitishida qiyinchiliklari bo‘lgan o‘quvchilar bilan mashg‘ulotlarda ko‘rgazmali belgilar, imo-ishoralar va vizual ko‘rsatmalardan foydalanish samarali hisoblanadi. Ko‘rishida qiyinchiliklari bo‘lgan o‘quvchilar uchun esa ovozli signallar, aniq og‘zaki yo‘riqnomalar va xavfsiz harakatlanish sharoitlari yaratilishi lozim.

Demak, ommaviy sport-sog‘lomlashtirish tadbirlarining mazmuni barcha o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlashga yo‘naltirilgan bo‘lishi zarur.

Jismoniy tarbiya va sport-sog‘lomlashtirish ishlarini samarali boshqarishning asosiy yo‘nalishlari

Inklyuziv ta’lim tizimida jismoniy tarbiya va ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, nazorat qilish va natijalarni baholash bosqichlarini o‘z ichiga oladi.

Boshqaruv jarayonining samaradorligi, eng avvalo, aniq maqsad va vazifalarning belgilanishi, mavjud imkoniyatlardan oqilona foydalanish hamda barcha mas’ul xodimlarning hamkorlikda faoliyat olib borishiga bog‘liq.

Birinchi yo‘nalish – strategik rejalashtirish.

Ta’lim muassasasida jismoniy tarbiya va sport-sog‘lomlashtirish ishlarini tashkil etish bo‘yicha yillik, choraklik va oylik rejalar ishlab chiqilishi lozim. Rejalashtirish jarayonida o‘quvchilarning soni, yosh xususiyatlari, jismoniy imkoniyatlari, sog‘lig‘i, sport inshootlarining mavjudligi va moddiy-texnik sharoitlar hisobga olinadi.

Rejada jismoniy tarbiya mashg‘ulotlari, sport musobaqalari, sog‘lomlashtirish tadbirlari, ota-onalar bilan hamkorlik va pedagoglarning malakasini oshirish masalalari o‘z aksini topishi kerak.

Ikkinchi yo‘nalish – tashkiliy boshqaruv.

Samarali boshqaruv uchun ta’lim muassasasi rahbariyati, jismoniy tarbiya o‘qituvchilari, sinf rahbarlari, psixologlar, maxsus pedagoglar, tibbiyot xodimlari va ota-onalar o‘rtasida hamkorlik tizimini shakllantirish zarur.

Har bir mutaxassisning vazifalari aniq belgilanishi, mashg‘ulotlar jarayonida o‘zaro axborot almashinuvi va hamkorlik yo‘lga qo‘yilishi kerak. Bu esa o‘quvchilarning ehtiyojlarini to‘g‘ri aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvni tanlash imkonini beradi.

Uchinchi yo‘nalish – pedagogik jarayonni individuallashtirish.

Inklyuziv jismoniy tarbiyada barcha o‘quvchilarga bir xil jismoniy yuklamani belgilash to‘g‘ri yondashuv hisoblanmaydi. Har bir o‘quvchining individual xususiyatlari hisobga olinishi, mashqlar murakkabligi va davomiyligi moslashtirilishi zarur.

Mashg‘ulotlarni tashkil etishda quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

- differensial yondashuv;
- individual mashqlar dasturi;
- kichik guruhlarda ishlash;
- ko‘rgazmali va amaliy o‘rgatish;
- o‘yin texnologiyalari;
- moslashtirilgan sport mashqlari;
- rag‘batlantirish va ijobiy baholash.

Bunda o‘quvchilarning faqat sport natijalari emas, balki shaxsiy rivojlanish dinamikasi, faolligi va mashg‘ulotlardagi ishtiroki ham baholanishi lozim.

To‘rtinchi yo‘nalish – moddiy-texnik bazani takomillashtirish.

Inklyuziv sport muhitini yaratishda sport zallari, maydonchalar, kiyinish xonalari, sanitariya-gigiyena sharoitlari va sport jihozlarining qulayligi muhim ahamiyatga ega. Ta'lim muassasalarida panduslar, tutqichlar, xavfsiz harakatlanish yo'laklari va zarur hollarda maxsus moslashtirilgan sport jihozlari mavjud bo'lishi kerak. Sport maydonchalari va mashg'ulot xonalari barcha o'quvchilar uchun xavfsiz, qulay va foydalanish imkoniyati mavjud bo'lgan tarzda tashkil etilishi inklyuziv boshqaruvning muhim shartidir.

Beshinchi yo'nalish – monitoring va natijalarni baholash.

Sport-sog'lomlashtirish ishlarining samaradorligini aniqlash uchun muntazam monitoring olib borilishi lozim. Monitoring jarayonida o'quvchilarning mashg'ulotlardagi ishtiroki, jismoniy faolligi, harakat ko'nikmalarining rivojlanishi, ijtimoiy faolligi va tadbirlarga bo'lgan qiziqishi o'rganiladi.

Baholash jarayonida har bir o'quvchining individual boshlang'ich imkoniyatlari asos qilib olinishi kerak. Boshqa o'quvchilar bilan solishtirish o'rniga, o'quvchining o'zidagi ijobiy o'zgarishlar va rivojlanish ko'rsatkichlariga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq.

Inklyuziv sport faoliyatida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogik texnologiyalarni jismoniy tarbiya jarayoniga tatbiq etish o'quvchilarning mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini oshirish, ta'lim samaradorligini yaxshilash va individual ehtiyojlarni hisobga olish imkonini beradi. Inklyuziv jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interfaol metodlar, ko'rgazmali vositalar va raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish mumkin.

Masalan, videoko'rsatmalar orqali jismoniy mashqlarning bajarilish tartibini tushuntirish, elektron jadvallar yordamida o'quvchilarning ishtirokini qayd etish, individual rivojlanish dinamikasini kuzatish va mashg'ulotlar rejasini takomillashtirish mumkin. Shuningdek, jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida o'yin texnologiyalaridan

foydalanish muhim ahamiyatga ega. O‘yinlar o‘quvchilarning emotsional holatini yaxshilaydi, jamoada ishlashga o‘rgatadi va jismoniy faollikni tabiiy ravishda oshiradi. Bunda har bir o‘yin o‘quvchilarning imkoniyatlariga moslashtirilishi, ishtirokchilar o‘rtasida kamsitish yoki chetlashtirish holatlariga yo‘l qo‘yilmasligi lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta’lim tizimida jismoniy tarbiya va ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish zamonaviy ta’lim jarayonining muhim pedagogik, ijtimoiy va tashkiliy vazifalaridan biri hisoblanadi. Chunki jismoniy tarbiya nafaqat o‘quvchilarning salomatligini mustahkamlash, balki ularning shaxs sifatida shakllanishi, ijtimoiy muhitga moslashuvi, o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirishi va jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga ham xizmat qiladi.

Inklyuziv ta’lim sharoitida jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarini tashkil etishda har bir o‘quvchining individual imkoniyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va salomatlik holatini hisobga olish asosiy tamoyil bo‘lishi zarur. Bunda yagona talab va me’yorlarga asoslangan yondashuv o‘rniga individuallashtirilgan, differensial va moslashtirilgan pedagogik usullardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish esa aniq rejalashtirish, vazifalarni to‘g‘ri taqsimlash, moddiy-texnik bazani takomillashtirish, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini oshirish, oila va jamoatchilik bilan hamkorlikni rivojlantirish hamda muntazam monitoring olib borishni talab etadi. Ayniqsa, sport tadbirlarida barcha o‘quvchilarning teng va faol ishtirokini ta’minlash inklyuziv ta’limning asosiy maqsadlariga erishishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, ta’lim muassasalarida moslashtirilgan sport mashg‘ulotlari, sog‘lomlashtirish haftaliklari, oilaviy sport musobaqalari, harakatli o‘yinlar va boshqa ommaviy tadbirlarni tizimli tashkil etish orqali o‘quvchilarda sog‘lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish mumkin. Bunday tadbirlar o‘quvchilarning jismoniy faolligini oshirish bilan birga, ular o‘rtasida

do‘stlik, o‘zaro hurmat, hamjihatlik va ijtimoiy mas‘uliyat tuyg‘ularini ham rivojlantiradi.

Tadqiqotlar va pedagogik tahlillar asosida quyidagi xulosaviy takliflarni ilgari surish mumkin:

- birinchidan, inklyuziv ta’lim muassasalarida jismoniy tarbiya va sport-sog‘lomlashtirish ishlarini boshqarishning yagona, tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan mexanizmini shakllantirish;
- ikkinchidan, har bir o‘quvchining individual imkoniyatlariga moslashtirilgan jismoniy tarbiya dasturlarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish;
- uchinchidan, jismoniy tarbiya o‘qituvchilarining inklyuziv va adaptiv sport bo‘yicha kasbiy tayyorgarligini muntazam oshirib borish;
- to‘rtinchidan, ta’lim muassasalarining sport infratuzilmasini barcha o‘quvchilar uchun qulay va xavfsiz holatga keltirish;
- beshinchidan, sport-sog‘lomlashtirish tadbirlarini tashkil etishda ota-onalar, pedagoglar, tibbiyot xodimlari va jamoatchilik hamkorligini kuchaytirish;
- oltinchidan, boshqaruv samaradorligini aniqlashda o‘quvchilarning individual rivojlanish dinamikasi, jismoniy faolligi va ijtimoiy ishtirokini asosiy mezon sifatida belgilash.

Umuman olganda, inklyuziv ta’lim tizimida jismoniy tarbiya va ommaviy sport-sog‘lomlashtirish ishlarini samarali boshqarish barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratish, ularning salomatligini mustahkamlash va barkamol shaxs sifatida rivojlanishini ta’minlashga xizmat qiladi. Eng muhimi, sport va jismoniy tarbiya har bir o‘quvchi uchun o‘z imkoniyatlarini namoyon etish, muvaffaqiyatga erishish va jamiyatning teng huquqli a’zosi ekanligini his etish vositasiga aylanishi lozim.

Shu bois inklyuziv sport faoliyatini rivojlantirish faqat jismoniy tarbiya o‘qituvchisining vazifasi emas, balki butun ta’lim muassasasi, oila, mahalla va jamiyatning umumiy mas’uliyati sifatida qaralishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
2. O‘zbekiston Respublikasi. “Jismoniy tarbiya va sport to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-394, 2015-yil 4-sentabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son qarori. “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
4. UNESCO. *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Paris, 1994.
5. UNESCO. *A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education*. Paris, 2017.
6. United Nations. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. New York, 2006.
7. World Health Organization. *WHO Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour*. Geneva, 2020.
8. Block, M. E. *A Teacher’s Guide to Adapted Physical Education: Including Students with Disabilities in Sports and Recreation*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing.